

บทที่ 1

บทนำ

หลักการ และ เหตุผล

ศิลปะ เป็นสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผูกพันกับชีวิตประจำวัน นับแต่การจัดบ้านเรือนให้น่าอยู่ การเลือกซื้อเครื่องใช้ที่จำเป็น และสวยงาม การตกแต่งบริเวณอาคารและสวนดอกไม้ หรือ การเลือกสีเสื้อผ้าที่นำใช้เหมาะสมกับวัย บุคลิกภาพและโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น การทำงานศิลปะทำให้คนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มีโอกาสดูแลความรู้สึกนึกคิด และได้ฝึกความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความละเอียดลออและคุณสมบัติที่ดีอื่น ๆ อีกมาก ถัด สวัสดิทานิชย์ (อ้างใน พิณิจ ภาวังคะรัต .2501 : 25) กล่าวถึงศิลปะเด็กว่า "ศิลปะเป็นการแสดงออกตามความคิดเห็นความสามารถของเด็ก" การแสดงออกทางศิลปะนั้น เป็นการแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กได้พบตามทัศนะของตนเอง เมื่อเด็กอยากจะแสดงความคิดเห็น อารมณ์ และ ความรู้สึก เขาจะหันไปแสดงออกด้วยการวาดภาพ ระบายสีภาพ การปั้น และวิธีการสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เขาแสดงออกได้ ศิลปะเป็นสมบัติของคนทั่วไป ไม่เลือกเพศ เลือกวัย เลือกชั้นวรรณะ ทุกคนมีสิทธิ์จะสร้างสรรค์ศิลปะได้ ศิลปะเป็นสมบัติของเด็กทุกคน เด็กโง่หรือเด็กฉลาด สมบูรณ์หรือทุพพลภาพ ย่อมมีความสามารถที่จะแสดงออกในทางสร้างสรรค์ และชื่นชมงานศิลปะ ถ้าเราเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดริเริ่ม ความรู้ ความชื่นชม และการสร้างสรรค์อย่างอิสระด้วยตนเอง ศิลปะย่อมส่งเสริมให้เด็กทุกคน เจริญงอกงามได้สุดยอดตามกำลังความสามารถของเด็กแต่ละคน ฉะนั้น เด็กทุกคนสามารถเรียนศิลปะได้ ธนู แสงศักดิ์ (2521 : 15) กล่าวว่า ศิลปะกับคน จะอาศัยเกี่ยวข้องกันมากน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การศึกษาอบรม แต่อย่างน้อยที่สุดศิลปะก็เกิดขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ ฉะนั้น เด็กที่ได้รับการอบรมมาดี หรือมีจิตใจปรกติย่อมจะไม่แสดงออกในทางทำลาย หยาบกระด้าง การศึกษาอบรมในเรื่องศิลปะ จึงนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของสังคม กระทรวงศึกษาธิการ เล็งเห็นว่าศิลปะเป็นส่วนสำคัญของสังคม เป็นรากฐานทางด้านวัฒนธรรม เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตใจ ช่วยแนะแนวทางในการแสดงออก และช่วยสร้างสรรค์ทางสังคม จึงได้บรรจุวิชาศิลปะเข้าไว้ในหลักสูตรทุกระดับ เรียกว่า วิชาศิลปะศึกษา

วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2520 : 163) กล่าวว่าศิลปศึกษาเป็นวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ ศิลปะศึกษาจึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยให้เด็กได้ทำกิจกรรม มีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็กจะได้มีประสบการณ์ในด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์และเทคนิคของการทำงานจะช่วยให้เด็กเจริญในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก ฉะนั้นศิลปะศึกษาจึงมีความหมายต่อการศึกษาอย่างมาก

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (2525 : ด) มีโครงสร้างของหลักสูตรในด้านประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 5 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มทักษะ-กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัย ซึ่งว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัยที่มีจุดประสงค์ทั่วไปในอันที่จะเสริมสร้างสุขภาพและการมีคุณลักษณะที่ดีงาม เพื่อดำรงชีพและพัฒนาสังคมให้เจริญ นอกจากนี้ยังได้กำหนดจุดประสงค์เฉพาะของวิชาศิลปะศึกษา ที่มุ่งให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกตามความถนัดและความสามารถอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน โดยให้เด็กได้มีโอกาสสร้างสรรค์โดยลำพัง และปลูกฝังให้เด็กมีจิตสำนึกรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สามารถนำสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์มาประยุกตส์สร้างสรรค์ศิลปะให้เกิดคุณค่าพร้อมทั้งมีรสนิมยที่ดี

วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวไว้ในรายงานการวิจัยเรื่องวิวัฒนาการศิลปะศึกษาและสุนทรียภาพของเด็กไทยในปัจจุบัน (2527 : 140) ว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เน้นคุณค่าของการฝึกปฏิบัติกิจกรรมศิลปะในระดับวัยเด็กไว้ 3 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual Values) ได้แก่ รสนิยมที่พึงมีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเห็นคุณค่าของความงาม
2. คุณค่าทางกาย (Physical values) ได้แก่ การแสดงออกด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกตามความถนัดและความสามารถเฉพาะบุคคล รวมทั้งการได้มีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน
3. คุณค่าทางสังคม (Social values) ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2520 : 124) เห็นว่า การฝึกปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ มีคุณค่าต่อผู้เรียนดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความรู้สึกของคนได้อย่างอิสระ
2. เปิดโอกาสให้เด็กทดลอง และสำรวจสิ่งใหม่
3. เสริมสร้างความสามารถของเด็กในด้านจินตนาการ การสังเกต การฝึกความไวทางความรู้สึกต่อตนเอง และผู้อื่น
4. ฝึกความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และความมุ่งมั่นที่จะแสวงหาความสำเร็จให้ตนเอง
5. ช่วยในด้านจิตบำบัด ฝึกให้เด็กกล้าแสดงออก โดยเฉพาะเด็กที่พูดไม่เก่ง เด็กสามารถสร้างสรรค์แสดงผลงานออกมาทางศิลปะได้
6. ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคม เสาะแสวงหากลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน รู้จักแบ่งปัน เครื่องมือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
7. ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก โดยส่งเสริมให้เด็กคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น
8. ส่งเสริมความเจริญงอกงามทางร่างกายของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มือในการแสดงออกต่าง ๆ

เมื่อกิจกรรมศิลปะศึกษามีคุณค่าต่อผู้เรียนดังกล่าวแล้ว ครูและผู้ปกครองควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกตามความเหมาะสมกับเพศ วัย และวุฒิภาวะของเด็ก โดยเฉพาะในกระบวนการเรียนรู้ ครูนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน และการจัดสิ่งแวดล้อม เอื้ออำนวยให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะศึกษา นักเรียนสามารถแสดงออกตามความสามารถและเกิดลักษณะนิสัยที่ดีความมุ่งมั่นหมายของหลักสูตร และเพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กให้เจริญงอกงามตามศักยภาพของแต่ละคน ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กฝึกปฏิบัติโดยจัดให้เหมาะสมกับเพศ วุฒิภาวะและวัยของเด็ก ซึ่งวิรุณ ดิ่งเจริญ (2524 : 52) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กฝึกปฏิบัติไม่ใช่การฝึกฝนทางการช่างที่เน้นเป้าหมายทางทักษะให้เด็กมีสภาพเป็นช่างฝีมือเพื่อที่จะนำผลงานศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยตรง แต่การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นเพียงวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคม

โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ให้เป็น แก่ปัญหาเป็น คิดเป็น ค้วยเหตุนี้การศึกษาจึงหันมาเน้นให้เด็กคิด เป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหา นั้น จะพบว่าศิลปศึกษา ช่วยสร้างเสริมคุณค่าด้านนี้ได้อย่างดียิ่ง

อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่า หลักสูตรวิชาศิลปศึกษานั้นมีกิจกรรมศิลปศึกษามากมาย หลายประเภท มีขอบเขตกว้างขวางมาก ซึ่งยังไม่มีผู้ใดศึกษาว่ากิจกรรมศิลปศึกษาชนิดใด ประเภทใด มีคุณค่าในทางใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เช่น การวาดภาพระบายสีให้ประโยชน์ และส่งเสริมคุณค่าด้านใดแก่เด็กบ้าง หรือกิจกรรมศิลปศึกษาประเภทใดบ้างที่ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์ให้แก่เด็ก เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรศึกษาความจริงในเรื่องคุณค่าของกิจกรรม ศิลปศึกษาต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ให้เป็นประโยชน์แก่ครูและเป็นผลดีแก่นักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาคือนัก เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามการ รับรู้ของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา
2. เพื่อ เปรียบเทียบการรับรู้ของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา เกี่ยวกับ คุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาที่มีคือนัก เรียนระดับชั้นประถมศึกษา

สมมุติฐานของการวิจัย

แกร์ริสัน (Garrison) อ้างในห้องศรี- เกียรติเลิศสนภา (2526 : 25) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการซึ่งทางสมองหรือแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสของ ร่างกายกับสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งเราทำให้เราทราบว่าสิ่งเราหรือสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร หมายความว่าอย่างไร ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้และการมีประสบการณ์เดิม เป็น เครื่องช่วยในการรับรู้ นั้น ๆ และเนื่องจากครูศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาต่างมีประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปศึกษามา เหมือนกันและได้รับสิ่งเรา (แบบสอบถามการรับรู้เรื่องคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาคือนัก เรียน ระดับชั้นประถมศึกษา) อย่างเดียวกัน ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานของการวิจัยว่า

ครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา มีการรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษา ที่มีคือนัก เรียนระดับชั้นประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาที่ปรากฏในแผนการสอน ศิลปศึกษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521

ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ในทัศนของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา
ที่คัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นดังนี้

1. ครูศิลปศึกษา คือ ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา
ศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สังกัด
กรุงเทพมหานครและโรงเรียน เอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

2. ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา คือ

2.1 อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย
อาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา อาจารย์วิทยาลัยครู

2.2 ศึกษาพิเศษ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

2.3 ครูศิลปศึกษา ซึ่งประสบผลสำเร็จในการสอน และนักเรียนในความสามารถมีผลงาน
ชนะการประกวดภาพเขียนที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นทั้งในและนอกประเทศ

ข้อคกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าผู้ตอบแบบสอบถามคือ ครูศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาที่
คัดเลือกมาสามารถให้คำตอบที่เชื่อถือได้

2. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องและแผนการ
สอนวิชาศิลปศึกษาซึ่งผ่านการตรวจปรับปรุง แก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน
5 คนแล้วนั้น สามารถรวบรวมข้อคิดเห็นได้ครบถ้วนและข้อคิดเห็นที่รวบรวมได้นั้น จะเป็นข้อความ
รู้ที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาการสอนศิลปศึกษาคือไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจ และศึกษา เนื้อหาของกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาจาก
เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแผนการสอนวิชาศิลปศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของ
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

2. ศึกษาจุดประสงค์ และคุณสมบัติที่ต้องการ เน้นจากแผนการสอนวิชาศิลปศึกษา
ของกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย และแบ่งคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาในด้านต่าง ๆ เป็น
12 ด้าน แต่เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้วเห็นควรให้ปรับปรุงเหลือเพียง 9 ด้าน (ดูค่าจำกัดความ)

3. การเลือกตัวอย่างประชากร

✓ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เลือกตัวอย่างประชากรโดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

3.1 ตัวอย่างประชากรที่เป็นครูศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง
ประชากรแบบแบ่งเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling) (ประกอบ กรรณสูต 2525 : 80)
โดยแบ่งครูศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
ตามสังกัดต่าง ๆ 3 สังกัด

3.1.1 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
มีทั้งหมด 36 โรงเรียน เลือกสุ่มตัวอย่างโรงเรียนร้อยละ 15 ได้ จำนวน 5
โรงเรียน

3.1.2 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 420
โรงเรียน เลือกสุ่มตัวอย่างโรงเรียน ร้อยละ 15 ได้เป็นจำนวน 64 โรงเรียน

3.1.3 โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
มีทั้งหมด 480 โรงเรียน เลือกสุ่มตัวอย่างโรงเรียนร้อยละ 15 ได้จำนวน 76 โรงเรียน

เมื่อได้โรงเรียนตามตัวอย่างในข้อ 3.1.1 - 3.1.3 จึงสุ่มตัวอย่างครูศิลปศึกษา
ที่อยู่ในโรงเรียนที่สุ่มตัวอย่างได้ ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling)
โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งหมด 145 คน

3.2 ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา หมายถึงอาจารย์ผู้สอน
ศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ ในสาขาวิชาศิลปศึกษาหรือครูศิลปศึกษาซึ่งประสบผล
สำเร็จในการสอนศิลปศึกษา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) คือ เลือกโดยพิจารณาความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
จำนวน 145 คน ได้แก่

✓ 3.2.1 อาจารย์มหาวิทยาลัย ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 7 คน

3.2.2 อาจารย์มหาวิทยาลัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 7 คน

3.2.3 อาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง
จำนวน 8 คน

3.2.4 อาจารย์วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร จำนวน 8 คน

3.2.5 อาจารย์วิทยาลัยครูพระนคร ภาควิชาศิลปศึกษา จำนวน 7 คน

3.2.6 อาจารย์วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ภาควิชาศิลปศึกษา
จำนวน 6 คน

3.2.7 อาจารย์วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ภาควิชาศิลปศึกษา จำนวน
6 คน

✓ 3.2.8 อาจารย์วิทยาลัยครูสวนดุสิต ภาควิชาศิลปศึกษา จำนวน 6 คน

3.2.9 อาจารย์วิทยาลัยครูจันทระเกษม ภาควิชาศิลปศึกษา จำนวน 6 คน

3.2.10 อาจารย์วิทยาลัยครูธนบุรี ภาควิชาศิลปศึกษา จำนวน 4 คน

3.2.11 ศึกษานิเทศก์กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สำนักงานการศึกษา
กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน

✓ 3.2.12 ครูสอนศิลปศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่ประสบผลสำเร็จในการสอนและ
นักเรียนในความดูแลมีผลงานชนะเลิศการประกวดภาพเขียนที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นทั้งในและนอกประเทศ
จำนวน 80 คน

✓ 4. นอกจากนี้มีการสุ่มถามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6
จำนวน 300 คน จากโรงเรียน 145 โรงเรียน ที่สุ่มตัวอย่างครูไว้แล้วโดยวิธีการให้นักเรียน
ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษาที่นักเรียนกำลังปฏิบัติอยู่ว่า นักเรียนได้รับคุณค่า
อย่างไรจากกิจกรรมศิลปศึกษานั้น เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล โดยให้นักเรียนตอบแบบ
สอบถามโรงเรียนละ 2-3 คนต่อกิจกรรมศิลปศึกษาหนึ่งประเภท

5. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

5.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแผนการสอนวิชาศิลปศึกษากลุ่ม
สร้างเสริมลักษณะนิสัย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และคัดเลือกกิจกรรมศิลปศึกษาจากแผนการสอนศิลปศึกษาระดับ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กิจกรรมศิลปศึกษา
ที่ไม่ซ้ำกันรวม 69 กิจกรรม เพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษา
ต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา โดย
ครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ แบบสอบถามมี 3 ตอน

- ตอนที่ 1. สอบถามสถานภาพของผู้ตอบ ลักษณะคำถาม เป็นแบบให้เลือกตอบข้อที่ตรงกับผู้ตอบมากที่สุด โดยใช้แบบสำรวจรายการ (Check - List)
- ตอนที่ 2. สอบถามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาค้นคว้านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้แบบมาตราส่วนประเมินค่า
- ตอนที่ 3. สอบถามการรับรู้และข้อ เสนอแนะ เพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด (Open - Ended)

5.2 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษาที่นักเรียนกำลังปฏิบัติอยู่ ว่านักเรียนได้รับคุณค่าจากกิจกรรมศิลปศึกษานั้นประเภทใด เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล ลักษณะแบบสอบถามมี 2 ตอน

- ตอนที่ 1. สอบถามสถานภาพของนักเรียน ลักษณะคำถาม เป็นแบบให้เลือกตอบข้อที่ตรงกับผู้ตอบมากที่สุด เลือกตอบได้เพียงข้อเดียว โดยใช้แบบสำรวจรายการ (Check - List)
- ตอนที่ 2. สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษาที่นักเรียนกำลังปฏิบัติอยู่ ใช้แบบสำรวจรายการ (Check - List)

6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหา สำนวนภาษา การสื่อความหมาย และให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับครูศิลปศึกษา จำนวน 6 คน และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา จำนวน 4 คน นักเรียนจำนวน 50 คน ของโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีใช้ตัวอย่างประชากรแล้วนำแบบสอบถามนั้นมาปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

8. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไข เป็นฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับตัวอย่างประชากรซึ่งได้แก่

8.1 ครูศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนที่สุ่มตัวอย่างโรงเรียนได้
ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามสังกัดต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จำนวน 145 คน จาก 145
โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน

8.2 ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 145 คน

8.3 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 จำนวน 300 คนของโรงเรียน
ระดับชั้นประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามสังกัดหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น โรงเรียน
ละ 2-3 คน

✓ 9. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเองทั้ง 24 เขต จำนวน 145 โรงเรียน
และเก็บรวบรวมด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ มีแบบสอบถามส่วนน้อยที่ได้รับคืนทางไปรษณีย์

✓ 10. วิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทาง
ศิลปศึกษาโดยใช้สถิติดังนี้

10.1 หาค่าความถี่ และค่าร้อยละของข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับ
สถานภาพของผู้ตอบ

10.2 หาค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของ
ข้อมูลตอนที่ 2 เกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามการ
รับรู้ของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาศึกษา

10.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณค่ากิจกรรมศิลปศึกษาต่อ
นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา โดย
ใช้การทดสอบค่า z ($z - test$) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

10.4 แบบสอบถามปลายเปิด นำเสนอเป็นความเรียงประกอบการอภิปราย

10.5 แบบสอบถามความนึกเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปศึกษา
ที่นักเรียนปฏิบัติ นำมาหาค่าร้อยละ เสนอเป็นความเรียง ประกอบการอภิปรายผล

✓ คำจำกัดความ

กิจกรรมศิลปะศึกษา (Art Activities) ในงานวิจัยนี้

หมายถึง เนื้อหาซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ครูจัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 เรียนในวิชาศิลปะศึกษาเพื่อให้เกิดผลในทางสร้างเสริมลักษณะนิสัยตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งแบ่งกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็น 6 ประเภท คือ การเขียนภาพ และระบายสี การปั้นแกะสลัก การพิมพ์ภาพ การออกแบบสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ งานสานถักทอ และเย็บปัก การรู้คุณค่าของศิลปะ

คุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษา ในงานวิจัยนี้

หมายถึง ประโยชน์ที่กิจกรรมศิลปะศึกษาเอื้ออำนวยส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติกิจกรรมนั้นพัฒนาในด้านต่าง ๆ การตัดสินว่า กิจกรรมศิลปะศึกษามีคุณค่าอย่างไรมากหรือน้อยเพียงใดนั้น จะได้จากความคิดเห็นของผู้ประเมินที่เชื่อถือได้ โดยผู้ประเมินพิจารณาตามลักษณะของกิจกรรมศิลปะศึกษาแต่ละกิจกรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เช่น กิจกรรมบางอย่างมุ่งจะให้ผู้ปฏิบัติกิจกรรมนั้น มีพัฒนาการทางร่างกาย และความคิดสร้างสรรค์ เช่น การทดลองสี หยคลี่ พับสี ฯลฯ หรือ บางกิจกรรมก็มุ่งให้นักเรียนรู้จักนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มาประดิษฐ์สร้างสรรค์ ซึ่งเป็น การช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการประหยัด และในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้วย เป็นต้น

งานวิจัยนี้แบ่งคุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็น 9 ด้าน คือ

1. ด้านการส่งเสริมความรู้ทางศิลปะ หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมความรู้ทางศิลปะในด้านต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ คือนักเรียน เช่น ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีสี หลักการจัดภาพ หลักการออกแบบ เป็นต้น
2. ด้านการส่งเสริมเทคนิคการทำงานศิลปะ หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมเทคนิควิธีการทำงานศิลปะ ในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประโยชน์คือนักเรียน เช่น เทคนิคการระบายสี เทียน สีน้ำและวิธีพิมพ์ ตัด ม้วนกระดาษ ให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ เป็นต้น
3. ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างอิสระ หรือ การคิดริเริ่มประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ มิใช่ลอกเลียนแบบ

4. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ แต่ในขณะเดียวกันก็มีจิตใจละเอียดอ่อน ทำให้มีสุนทรียะ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ต่างต่าง ๆ

5. ด้านการส่งเสริมความสนุกสนานเพลิดเพลิน หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมให้มีอิสระ จิตใจเบิกบาน มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน

6. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายความว่ากิจกรรมนั้นส่งเสริมความเข้าใจอันดีในหมู่เด็กเรียน เปิดโอกาสให้รับผิดชอบร่วมกัน มีการทำงานร่วมกันโดยมีการคิดวางแผน แก้ปัญหา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจยุติธรรม

7. ด้านการส่งเสริมการประหยัด หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมให้รู้จักการเก็บรักษาสິงของเครื่องใช้วัสดุ มีความประหยัด รู้จักตัดแปลง นำสิ่งที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้วมาตัดแปลงให้เกิดประโยชน์

8. ด้านการส่งเสริมการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมให้สามารถนำความรู้ และ เทคนิควิธีที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีการตัดแปลงวัสดุสิ่งต่าง ๆ หรือนำความรู้มาใช้ปรับให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

9. ด้านการส่งเสริมการสร้างนิสัยที่ดีในการทำงาน หมายความว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมความเป็นระเบียบ มีวินัย การตั้งใจทำงานอย่างเข้มแข็ง การรับรู้คุณค่าของความงาม การรู้จักสังเกตจดจำความงามของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ และความสำนึกที่ถูกต้องในคุณค่าของการทำงานศิลปะและงานอื่น ๆ

ความเหมาะสมของกิจกรรมศิลปะศึกษาสำหรับนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิดสร้างสรรค์

หมายความว่า กิจกรรมนี้จะส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจและความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับเนื้อหา หลักการ ทฤษฎีและเทคนิคการทำงานศิลปะต่าง ๆ ได้ดี

2. ด้านทักษะทางศิลปะ

หมายความว่า กิจกรรมนี้จะส่งเสริมให้สามารถใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว สัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ตลอดจนเลือกใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำงานศิลปะได้อย่างเหมาะสม

3. ด้านทัศนคติและการมองเห็นคุณค่าของศิลปะ

หมายความว่า กิจกรรมนี้เหมาะสมที่จะส่งเสริมให้มีทัศนคติที่ดี มีความสนใจ เกิดความซาบซึ้ง สามารถรับรู้ในความงามของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าของศิลปะ

ครูศิลปศึกษา คือ ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา คือ

1. อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย อาจารย์วิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา อาจารย์วิทยาลัยครู
2. ศึกษานิเทศก์กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร
3. ครูศิลปศึกษาซึ่งประสบผลสำเร็จในการสอน และนักเรียนในความดูแลมีผลงานชนะการประกวดภาพเขียนที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นทั้งในและนอกประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบคุณค่าของกิจกรรมศิลปศึกษาต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอนศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา
2. เป็นแนวทางให้ครู อาจารย์ และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอนศิลปศึกษา พิจารณาคัดเลือกกิจกรรมศิลปศึกษา ไปใช้ในชั้นเรียนได้ดียิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางและข้อเสนอแนะ สำหรับการปรับปรุงการสอนศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา